

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः ॥
हरिः ॐ

5.4 पञ्चमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः इष्टकात्रयाभि

Contents

5.4 पञ्चमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः इष्टकात्रयाभिधानं

1

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः हरिः ॐ

5.4 पञ्चमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः इष्टकात्रयाभिधानं

5.4 पञ्चमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः इष्टकात्रयाभिधानं

TS 5.4.1.1

देवा॒सुरा इति॑ देव - अ॒सुराः । सँय॑त्ता इति॑ सं-य॒त्ताः । आ॒स॒न् । ते । न । वी॒ति । अ॒ज॒य॒न्त॒ ।
 । सः । ए॒ताः । इन्द्रः॑ । त॒नूः । अ॒प॒श्य॒त् । ताः । उपेति॑ । अ॒ध॒त्त॒ । ताभिः॑ । वै । सः
 । त॒नु॒व॑म् । इन्द्रि॒यम् । वी॒र्य॑म् । आ॒त्म॒न् । अ॒ध॒त्त॒ । ततः॑ । दे॒वाः । अ॒भ॒व॒न् । परेति॑ ।
अ॒सुराः । यत् । इन्द्र॑त॒नूरि॒तीन्द्र - त॒नूः । उ॒प॒द॒धा॒तीत्यु॑प - दधा॑ति । त॒नु॒व॑म् । ए॒व । ताभिः॑ ।
इन्द्रि॒यम् । वी॒र्य॑म् । यज॑मानः । आ॒त्म॒न् । ध॒त्ते । अथो॑ इति॑ । सैन्द्र॑मिति॑ स - इन्द्र॑म् । ए॒व ।
अ॒ग्निम् । सत॑नुमिति॑ स - त॒नुम् । चि॒नु॒ते । भव॑ति । आ॒त्म॒ना । परेति॑ । अ॒स्य॒ । भ्रातृ॑व्यः । 1

TS 5.4.1.2

भव॑ति । य॒ज्ञः । दे॒वेभ्यः॑ । अपेति॑ । अ॒क्राम॑त् । तम् । अ॒व॒रु॒ध॒मित्य॑व - रु॒ध॑म् । न
 । अ॒श॒क्रु॒व॒न् । ते । ए॒ताः । य॒ज्ञ॒त॒नूरि॒ति य॒ज्ञ - त॒नूः । अ॒प॒श्य॒न् । ताः । उपेति॑ ।
अ॒द॒ध॒त् । ताभिः॑ । वै । ते । य॒ज्ञम् । अवेति॑ । अ॒रु॒न्ध॒त् । यत् । य॒ज्ञ॒त॒नूरि॒ति य॒ज्ञ -
त॒नूः । उ॒प॒द॒धा॒तीत्यु॑प - दधा॑ति । य॒ज्ञम् । ए॒व । ताभिः॑ । यज॑मानः । अवेति॑ । रु॒न्धे ।
त्रय॑स्त्रि॒ंश॒तमि॒ति त्रयः॑ - त्रि॒ंश॒तम् । उपेति॑ । द॒धा॒ति । त्रय॑स्त्रि॒ंश॒दिति॑ त्रयः॑ - त्रि॒ंश॒त् । वै
 । दे॒वताः॑ । दे॒वताः॑ । ए॒व । अवेति॑ । रु॒न्धे । अथो॑ इति॑ । सा॒त्मा॑नमिति॑ स - आ॒त्मा॑नम् ।

एव । अग्निम् । सतनुमिति स-तनुम् । चिनुते । सात्मेति स - आत्मा । अमुष्मिन् । लोके । 2

TS 5.4.1.3

भुवति । यः । एवम् । वेदं । ज्योतिष्मतीः । उपेति । दुधाति । ज्योतिः । एव । अस्मिन् । दुधाति । एताभिः । वै । अग्निः । चितः । ज्वलति । ताभिः । एव । एनम् । समिति । इन्धे । उभयोः । अस्मै । लोकयोः । ज्योतिः । भुवति । नक्षत्रेष्टका इति नक्षत्र - इष्टकाः । उपेति । दुधाति । एतानि । वै । दिवः । ज्योतींषि । तानि । एव । अवेति । रुन्धे । सुकृतमिति सु - कृतम् । वै । एतानि । ज्योतींषि । यत् । नक्षत्राणि । तानि । एव । आप्नोति । अथो इति । अनुकाशमित्यनु - काशम् । एव । एतानि । 3

TS 5.4.1.4

ज्योतींषि । कुरुते । सुवर्गस्येति सुवः - गस्यं । लोकस्यं । अनुख्यात्या इत्यनु - ख्यात्यै । यत् । सस्पृष्टा इति सं - स्पृष्टाः । उपदुद्ध्यादित्युप-दुद्ध्यात् । वृष्ट्यै । लोकम् । अपीति । दुद्ध्यात् । अवर्षुकः । पर्जन्यः । स्यात् । असस्पृष्टा इत्यसं - स्पृष्टाः । उपेति । दुधाति । वृष्ट्यै । एव । लोकम् । करोति । वर्षुकः । पर्जन्यः । भुवति । पुरस्तात् । अन्याः । प्रतीचीः । उपेति । दुधाति । पश्चात् । अन्याः । प्राचीः । तस्मात् । प्राचीनानि । च । प्रतीचीनानि । च । नक्षत्राणि । एति । वर्तन्ते ॥ 4

(भ्रातृव्यो - लोक - एवैतान्ये - कंचत्वारिंशच्च) (A1)

TS 5.4.2.1

ऋतुव्याः । उपेति । दुधाति । ऋतूनाम् । कृत्यै । द्वंद्वमिति द्वंद्वम् । उपेति । दुधाति । तस्मात् । द्वंद्वमिति द्वंद्वम् । ऋतवः । अधृता । इव । वै । एषा । यत् । मुद्ध्यमा । चितिः । अन्तरिक्षम् । इव । वै । एषा । द्वंद्वमिति द्वंद्वम् । अन्यासु । चितीषु । उपेति

। दधाति । चतस्रः । मद्ध्यै । धृत्यै । अन्तश्श्लेषणमित्यन्तः - श्लेषणम् । वै । एताः । चितीनाम् । यत् । ऋतुव्याः । यत् । ऋतुव्याः । उपदधातीत्युप - दधाति । चितीनाम् । विधृत्या इति वि - धृत्यै । अवकाम् । अनु । उपेति । दधाति । एषा । वै । अग्नेः । योनिः । सयोनिमिति स - योनिम् । 5

TS 5.4.2.2

एव । अग्निम् । चिनुते । उवाच । ह । विश्वामित्र इति विश्व-मित्रः । अदत् । इत् । सः । ब्रह्मणा । अन्नम् । यस्य । एताः । उपधीयान्ता इत्युप - धीयान्तै । यः । उ । च । एनाः । एवम् । वेदत् । इति । सुवत्सुर इति सं - वत्सुरः । वै । एतम् । प्रतिष्ठाया इति प्रति - स्थायै । नुदते । यः । अग्निम् । चित्वा । न । प्रतितिष्ठतीति प्रति - तिष्ठति । पञ्च । पूर्वाः । चितयः । भवन्ति । अथ । षष्ठीम् । चितिम् । चिनुते । षट् । वै । ऋतवः । सुवत्सुर इति सं-वत्सुरः । ऋतुषु । एव । सुवत्सुर इति सं - वत्सुरे । प्रतीति । तिष्ठति । एताः । वै । 6

TS 5.4.2.3

अधिपत्नीरित्यधि - पत्नीः । नाम । इष्टकाः । यस्य । एताः । उपधीयन्त इत्युप - धीयन्तै । अधिपतिरित्यधि - पतिः । एव । समानानाम् । भवति । यम् । द्विष्यात् । तम् । उपदधदित्युप-दधत् । ध्यायेत् । एताभ्यः । एव । एनम् । देवताभ्यः । एति । वृश्चति । ताजक् । आर्तिम् । एति । ऋच्छति । अङ्गिरसः । सुवर्गमिति सुवः - गम् । लोकम् । यन्तः । या । यज्ञस्य । निष्कृतिरिति निः-कृतिः । आसीत् । ताम् । ऋषिभ्य इत्यृषि-भ्यः । प्रतीति । औहन् । तत् । हिरण्यम् । अभवत् । यत् । हिरण्यशल्कैरिति हिरण्य - शल्कैः । प्रोक्षतीति प्र - उक्षति । यज्ञस्य । निष्कृत्या इति निः - कृत्यै । अथो इति । भेषजम् । एव । अस्मै । करोति । 7

TS 5.4.2.4

अथो इति । रूपेण । एव । एनम् । समिति । अर्द्धयति । अथो इति । हिरण्यज्योतिषेति
 हिरण्य - ज्योतिषा । एव । सुवर्गमिति सुवः - गम् । लोकम् । एति । साहस्रवतेति साहस्र -
 वता । प्रेति । उक्षति । साहस्रः । प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । प्रजापतेरिति प्रजा - पतेः ।
 आस्यै । इमाः । मे । अग्ने । इष्टकाः । धेनवः । सन्तु । इति । आह । धेनूः । एव ।
 एनाः । कुरुते । ताः । एनम् । कामदुघा इति काम - दुघाः । अमुत्र । अमुष्मिन् । लोके
 । उपेति । तिष्ठन्ते ॥ 8

(सयोनि - मेता वै - करोत्ये - कान्नचत्वारिंशच्च) (A2)

TS 5.4.3.1

रुद्रः । वै । एषः । यत् । अग्निः । सः । एतरहि । जातः । यरहि । सर्वः ।
 चितः । सः । यथा । वत्सः । जातः । स्तनम् । प्रेप्सतीति प्र - ईप्सति । एवम् ।
 वै । एषः । एतरहि । भागधेयमिति भाग-धेयम् । प्रेति । ईप्सति । तस्मै । यत् ।
 आहुतिमित्याहुतिम् । न । जुहुयात् । अर्द्धयुम् । च । यजमानम् । च । ध्यायेत् । शतरुद्री-
 यमिति शत - रुद्रीयम् । जुहोति । भागधेयेनेति भाग - धेयेन । एव । एनम् । शमयति । न
 । आर्तिम् । एति । ऋच्छति । अर्द्धयुः । न । यजमानः । यत् । ग्राम्याणाम् । पशूनाम् । 9

TS 5.4.3.2

पयसा । जुहुयात् । ग्राम्यान् । पशून् । शुचा । अर्पयेत् । यत् । आरण्यानाम् । आरण्यान्
 । जर्तिलयवाग्वेति जर्तिल - यवाग्वा । वा । जुहुयात् । गवीधुकयवाग्वेति गवीधुक - यवाग्वा
 । वा । न । ग्राम्यान् । पशून् । हिनस्ति । न । आरण्यान् । अथो इति । खलु । आहुः
 । अनाहुतिरित्यनाहुतिः । वै । जर्तिलाः । च । गवीधुकाः । च । इति । अजक्षीरेणेत्यज
 - क्षीरेण । जुहोति । आग्नेयी । वै । एषा । यत् । अजा । आहुत्येत्या - हुत्या । एव ।
 जुहोति । न । ग्राम्यान् । पशून् । हिनस्ति । न । आरण्यान् । अङ्गिरसः । सुवर्गमिति

सुवः - गम् । लोकम् । यन्तः । 10

TS 5.4.3.3

अजायाम् । घर्मम् । प्रेतिं । असिञ्चन् । सा । शोचन्ती । पुर्णम् । परेतिं । अजिहीतु
। सः । अर्कः । अभवत् । तत् । अर्कस्य । अर्कत्वमित्यर्क - त्वम् । अर्कपुर्णेनेत्यर्क -
पुर्णेन । जुहोति । सयोनित्वायेति सयोनि - त्वायं । उदङ् । तिष्ठन् । जुहोति । एषा ।
वै । रुद्रस्य । दिक् । स्वायाम् । एव । दिशि । रुद्रम् । निरवदयत् इति निः-अवदयते
। चरमायाम् । इष्टकायाम् । जुहोति । अन्ततः । एव । रुद्रम् । निरवदयत् इति निः -
अवदयते । त्रेधाविभक्तमिति त्रेधा - विभक्तम् । जुहोति । त्रयः । इमे । लोकाः । इमान् ।
एव । लोकान् । समावद्वीर्यानिनि समावत् - वीर्यान् । करोति । इयति । अग्रे । जुहोति । 11

TS 5.4.3.4

अथ । इयति । अथ । इयति । त्रयः । इमे । लोकाः । एभ्यः । एव । एनम् । लोकेभ्यः
। शमयति । तिस्रः । उत्तरा इत्युत् - तराः । आहुतीरित्या-हुतीः । जुहोति । षट् । समितिं
। पद्यन्ते । षट् । वै । ऋतवः । ऋतुभिरित्युत् - भिः । एव । एनम् । शमयति । यत् ।
अनुपरिक्राममित्यनु - परिक्रामम् । जुहुयात् । अन्तरवचारिणमित्यन्तः - अवचारिणम् । रुद्रम्
। कुर्यात् । अथो इति । खलु । आहुः । कस्याम् । वा । अहं । दिशि । रुद्रः । कस्याम्
। वा । इति । अनुपरिक्राममित्यनु - परिक्रामम् । एव । होतव्यम् । अपरिवर्गमित्यपरि -
वर्गम् । एव । एनम् । शमयति । 12

TS 5.4.3.5

एताः । वै । देवताः । सुवर्ग्या इति सुवः - ग्याः । याः । उत्तमा इत्युत्-तमाः । ताः
। यजमानम् । वाचयति । ताभिः । एव । एनम् । सुवर्गमिति सुवः-गम् । लोकम् ।
गमयति । यम् । द्विष्यात् । तस्य । संचर इति सं - चरे । पशूनाम् । नीतिं । अस्थेत् ।

यः । प्रथमः । पशुः । अभितिष्ठतीत्यभि - तिष्ठति । सः । आर्तिम् । एति । ऋच्छति ॥ 13

(पशूनां - यन्तो - ऽग्ने जुहोत्य - परिवर्गमेवैनं शमयति - त्रिंशच्च) (A3)

TS 5.4.4.1

अश्मन् । ऊर्जम् । इति । परीति । सिञ्चति । मर्जयति । एव । एनम् । अथो इति ।
तर्पयति । एव । सः । एनम् । तृप्तः । अक्षुद्ध्यन् । अशोचन् । अमुष्मिन् । लोके ।
उपेति । तिष्ठते । तृप्यति । प्रजयेति प्र - जया । पशुभिरिति पशु - भिः । यः । एवम् ।
वेद । ताम् । नः । इषम् । ऊर्जम् । धत्त । मरुतः । सः रराणा इति सं - रराणाः । इति
। आह । अन्नम् । वै । ऊर्क् । अन्नम् । मरुतः । अन्नम् । एव । अवेति । रुन्धे ।
अश्मन् । ते । क्षुत् । अमुम् । ते । शुक् । 14

TS 5.4.4.2

ऋच्छतु । यम् । द्विष्मः । इति । आह । यम् । एव । द्वेष्टि । तम् । अस्य । क्षुधा । च
। शुचा । च । अर्पयति । त्रिः । परिषिञ्चति परि - सिञ्चन् । परीति । एति । त्रिवृदिति
त्रि-वृत् । वै । अग्निः । यावान् । एव । अग्निः । तस्य । शुचम् । शमयति । त्रिः । पुनः
। परीति । एति । षट् । समिति । पद्यन्ते । षट् । वै । ऋतवः । ऋतुभिरित्यु-भिः । एव
। अस्य । शुचम् । शमयति । अपाम् । वै । एतत् । पुष्पम् । यत् । वेतसः । अपाम् । 15

TS 5.4.4.3

शरः । अवकाः । वेतसशाखयेति वेतस - शाखया । च । अवकाभिः । च । वीति ।
करुषति । आपः । वै । शान्ताः । शान्ताभिः । एव । अस्य । शुचम् । शमयति ।
यः । वै । अग्निम् । चितम् । प्रथमः । पशुः । अधिक्रामतीत्यधि-क्रामति । ईश्वरः ।
वै । तम् । शुचा । प्रदह इति प्र - दहः । मण्डूकेन । वीति । करुषति । एषः । वै

। प॒शूनाम् । अ॒नुप॒जीव॒नीय॒ इत्य॑नुप - जी॒वनी॒यः । न । वै । ए॒षः । ग्रा॒म्येषु॑ । प॒शुषु॑ ।
हि॒तः । न । आ॒र॒ण्येषु॑ । तम् । ए॒व । शु॒चा । अ॒र्पय॑ति । अ॒ष्टाभिः॑ । वी॒ति । क॒रू॒षति॑ । 16

TS 5.4.4.4

अ॒ष्टाक्ष॑रेत्य॒ष्टा-अ॒क्षरा॑ । गा॒यत्री॑ । गा॒य॒त्रः । अ॒ग्निः । या॒वान् । ए॒व । अ॒ग्निः । तस्य॑ । शु॒चम् ।
। श॒मय॑ति । पा॒व॒कव॑तीभि॒रिति॑ पा॒व॒क - व॒तीभिः॑ । अ॒न्नम् । वै । पा॒व॒कः । अ॒न्नेन॑ । ए॒व ।
अ॒स्य । शु॒चम् । श॒मय॑ति । मृ॒त्युः । वै । ए॒षः । यत् । अ॒ग्निः । ब्र॒ह्म॑णः । ए॒तत् । रू॒पम् ।
यत् । कृ॒ष्णाजि॑नमि॒ति कृ॒ष्ण - अ॒जिन॑म् । का॒र्ष्णी॑ इति॑ । उ॒पा॒नहौ॑ । उ॒पेति॑ । मु॒ञ्चते॑ । ब्र॒ह्म॑णा
। ए॒व । मृ॒त्योः । अ॒न्तः । ध॒त्ते । अ॒न्तः । मृ॒त्योः । ध॒त्ते । अ॒न्तः । अ॒न्नाद्या॑दित्य॒न्न -
अ॒द्यात् । इति॑ । आ॒हुः । अ॒न्याम् । उ॒प॒मुञ्च॑त इत्यु॒प - मु॒ञ्चते॑ । अ॒न्याम् । न । अ॒न्तः । 17

TS 5.4.4.5

ए॒व । मृ॒त्योः । ध॒त्ते । अ॒वेति॑ । अ॒न्नाद्या॑मित्य॒न्न - अ॒द्यम् । रु॒न्धे । नमः॑ । ते । हर॑से ।
शो॒चिषे॑ । इति॑ । आ॒हु । न॒म॒स्कृत्ये॑ति॒ नमः॑ - कृत्य॑ । हि । व॒सीया॑ऽसम् । उ॒प॒चर॑न्तीत्यु॒प -
च॒रन्ति॑ । अ॒न्यम् । ते । अ॒स्मत् । त॒प॒न्तु । हे॒तयः॑ । इति॑ । आ॒हु । यम् । ए॒व । द्वेष्टि॑ ।
तम् । अ॒स्य । शु॒चा । अ॒र्पय॑ति । पा॒व॒कः । अ॒स्मभ्य॑मित्य॒स्म - भ्यम् । शि॒वः । भ॒व । इति॑
। आ॒हु । अ॒न्नम् । वै । पा॒व॒कः । अ॒न्नम् । ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । द्वा॒भ्याम् । अधी॑ति । क्रा॒-
म॒ति । प्र॒तिष्ठि॑त्या॒ इति॑ प्र॒ति - स्थि॑त्यै । अ॒प॒स्य॑वती॒भ्यामि॑त्य॒प॒स्य - व॒तीभ्या॑म् । शान्त्यै॑ ॥ 18

(शु - ग्वे॒त॒सोऽपा॑ - म॒ष्टाभिर्वि॑ क॒रू॒षति॑ - नान्त॑ - रेका॒न्न प॑ञ्चा॒शच्च॑) (A4)

TS 5.4.5.1

नृ॒षदु॑ इति॑ नृ - सदे॑ । वट् । इति॑ । व्या॒घा॒रय॑तीति॑ वि-आ॒घा॒रय॑ति । प॒ङ्क्या । आ॒हु॒त्येत्या॑-हु॒त्या
। य॒ज्ञमु॒खमि॑ति॑ य॒ज्ञ - मु॒खम् । एति॑ । र॒भ॒ते । अ॒क्ष॒ण॒या । व्या॒घा॒रय॑तीति॑ वि - आ॒घा॒रय॑ति

। तस्मात् । अक्षण्या । पशवः । अङ्गानि । प्रेति । हरन्ति । प्रतिष्ठित्या इति प्रति - स्थित्यै । यत् । वषट्कुर्यादिति वषट् - कुर्यात् । यातयामेति यात - यामा । अस्य । वषट्कार इति वषट्-कारः । स्यात् । यत् । न । वषट्कुर्यादिति वषट् - कुर्यात् । रक्षांसि । यश्म् । हन्युः । वट् । इति । आह । परोक्षमिति परः - अक्षम् । एव । वषट् । करोति । न । अस्य । यातयामेति यात - यामा । वषट्कार इति वषट् - कारः । भवति । न । यश्म् । रक्षांसि । घ्नन्ति । हुताद् इति हुत - अदः । वै । अन्ये । देवाः । 19

TS 5.4.5.2

अहुताद् इत्यहुत - अदः । अन्ये । तान् । अग्निचिदित्यग्नि-चित् । एव । उभयान् । प्रीणाति । ये । देवाः । देवानाम् । इति । दुद्धा । मधुमिश्रेणेति मधु - मिश्रेण । अवेति । उक्षति । हुताद् इति हुत - अदः । च । एव । देवान् । अहुताद् इत्यहुत - अदः । च । यजमानः । प्रीणाति । ते । यजमानम् । प्रीणन्ति । दुद्धा । एव । हुताद् इति हुत - अदः । प्रीणाति । मधुषा । अहुताद् इत्यहुत - अदः । ग्राम्यम् । वै । एतत् । अन्नम् । यत् । दधि । आरण्यम् । मधु । यत् । दुद्धा । मधुमिश्रेणेति मधु - मिश्रेण । अवोक्षतीत्यव - उक्षति । उभयस्य । अवरुद्ध्या इत्यव - रुद्ध्यै । गुमुष्टिना । अवेति । उक्षति । प्राजापत्य इति प्राजा-पत्यः । 20

TS 5.4.5.3

वै । गुमुष्टिः । स्योनित्वायेति सयोनि - त्वायं । द्वाभ्याम् । प्रतिष्ठित्या इति प्रति - स्थित्यै । अनुपरिचारमित्यनु - परिचारम् । अवेति । उक्षति । अपरिवर्गमित्यपरि - वर्गम् । एव । एनान् । प्रीणाति । वीति । वै । एषः । प्राणैरिति प्र - अनैः । प्रजयेति प्र - जया । पशुभिरिति पशु - भिः । ऋद्धयते । यः । अग्निम् । चिन्वन् । अधिक्रामतीत्यधि - क्रामति । प्राणदा इति प्राण - दाः । अपानदा इत्यपान - दाः । इति । आह । प्राणानिति प्र - अनान् । एव । आत्मन् । धत्ते । वर्चोदा इति वर्चः - दाः । वरिवोदा इति वरिवः - दाः । इति । आह । प्रजेति प्र - जा । वै । वर्चः । पशवः । वरिवः । प्रजामिति प्र - जाम् । एव । पशून् । आत्मन् । धत्ते । इन्द्रः । वृत्रम् । अहन् । तम् । वृत्रः । 21

TS 5.4.5.4

ह॒तः । षोड॑शभि॒रिति॑ षोड॒श - भिः । भो॒गैः । अ॒सिना॒त् । सः । ए॒ताम् । अ॒ग्र्यै ।
 अनी॑कव॒त् इत्य॑नी॒क - व॒त्ते । आहु॑ति॒मित्या - हु॒तिम् । अ॒पश्य॑त् । ताम् । अ॒जुहो॑त् । त-
 स्य॑ । अ॒ग्निः । अनी॑कवा॒नित्य॑नी॒क - वा॒न् । स्वेन॑ । भा॒ग॒धेये॑नेति॑ भा॒ग - धेये॑न । प्री॒तः
 । षोड॑श॒धेति॑ षोड॒श-धा । वृ॒त्रस्य॑ । भो॒गान् । अपी॑ति । अ॒दुह॑त् । वै॒श्व॒क॒र्म॒णेने॑ति॑ वै॒श्व -
 क॒र्म॒णेन॑ । पा॒प्मनः॑ । निरि॑ति । अ॒मुच्य॑त् । यत् । अ॒ग्र्यै । अनी॑कव॒त् इत्य॑नी॒क - व॒त्ते ।
 आहु॑ति॒मित्या - हु॒तिम् । जुहो॑ति । अ॒ग्निः । ए॒व । अ॒स्य । आनी॑कवा॒नित्य॑नी॒क - वा॒न् ।
 स्वेन॑ । भा॒ग॒धेये॑नेति॑ भा॒ग - धेये॑न । प्री॒तः । पा॒प्मान॑म् । अपी॑ति । द॒हति॑ । वै॒श्व॒क॒र्म॒णेने॑-
 ति॑ वै॒श्व - क॒र्म॒णेन॑ । पा॒प्मनः॑ । निरि॑ति । मु॒च्यते॑ । यम् । का॒मये॑त । चि॒रम् । पा॒प्मनः॑ । 22

TS 5.4.5.5

निरि॑ति । मु॒च्येत॑ । इति॑ । एकै॑क॒मित्येकं॑-ए॒कम् । तस्य॑ । जुहु॑यात् । चि॒रम् । ए॒व । पा॒प्मनः॑
 । निरि॑ति । मु॒च्यते॑ । यम् । का॒मये॑त । ता॒जक् । पा॒प्मनः॑ । निरि॑ति । मु॒च्येत॑ । इति॑ ।
 सर्वा॑णि । तस्य॑ । अ॒नु॒द्रुत्ये॑त्यनु॒-द्रुत्य॑ । जुहु॑यात् । ता॒जक् । ए॒व । पा॒प्मनः॑ । निरि॑ति ।
 मु॒च्यते॑ । अथो॑ इति॑ । खलु॑ । नाना॑ । ए॒व । सू॒क्ताभ्या॑मिति॑ सु - उ॒क्ताभ्या॑म् । जुहो॑ति ।
 नाना॑ । ए॒व । सू॒क्तयो॑रिति॑ सु - उ॒क्तयोः॑ । वी॒र्य॑म् । द॒धाति॑ । अथो॑ इति॑ । प्र॒ति॒ष्ठित्या॑ इति॑
 प्र॒ति - स्थि॑त्यै ॥ 23

(दे॒वाः - प्रा॑जाप॒त्यो-वृ॒त्र - श्चि॒रं पा॒प्मनं॑ - श्च॒त्वारि॑ंश॒च्च) (A5)

TS 5.4.6.1

उदि॑ति । ए॒नम् । उ॒त्तरा॑मित्यु॒त् - त॒राम् । न॒य । इति॑ । स॒मिध॑ इति॑ सं - इ॒धः । एति॑
 । द॒धाति॑ । यथा॑ । ज॒नम् । य॒ते । अ॒व॒सम् । क॒रोति॑ । ता॒दृक् । ए॒व । तत् । ति॒-

सः । एति । दुधाति । त्रिवृदिति त्रि - वृत् । वै । अग्निः । यावान् । एव । अग्निः । तस्मै । भागधेयमिति भाग - धेयम् । करोति । औदुबरीः । भवन्ति । ऊर्क् । वै । उदुबरीः । ऊर्जम् । एव । अस्मै । अपीति । दुधाति । उदिति । उ । त्वा । विश्वे । देवाः । इति । आह । प्राणा इति प्र - अनाः । वै । विश्वे । देवाः । प्राणैरिति प्र - अनैः । 24

TS 5.4.6.2

एव । एनम् । उदिति । यच्छते । अग्रे । भरन्तु । चित्तिभिरिति चित्ति - भिः । इति । आह । यस्मै । एव । एनम् । चित्ताय । उद्यच्छतु इत्युत्-यच्छते । तेन । एव । एनम् । समिति । अर्द्धयति । पञ्च । दिशः । दैवीः । यज्ञम् । अवन्तु । देवीः । इति । आह । दिशः । हि । एषः । अन्विति । प्रच्यवन्तु इति प्र - च्यवन्ते । अपेति । अमन्ति । दुर्मन्तिमिति दुः - मन्तिम् । बाधमानाः । इति । आह । रक्षंसाम् । अपहत्या इत्यप - हत्यै । रायः । पोषे । यज्ञपन्तिमिति यज्ञ-पन्तिम् । अभजन्तीरित्या - भजन्तीः । इति । आह । पशवः । वै । रायः । पोषः । 25

TS 5.4.6.3

पशून् । एव । अवेति । रुन्धे । षड्भिरिति षट्-भिः । हरति । षट् । वै । ऋतवः । ऋतुभिरित्युत् - भिः । एव । एनम् । हरति । द्वे इति । परिगृह्यवती इति परिगृह्य - वती । भवतः । रक्षंसाम् । अपहत्या इत्यप - हत्यै । सूर्यरश्मिरिति सूर्य - रश्मिः । हरिकेश इति हरि-केशः । पुरस्तात् । इति । आह । प्रसूत्या इति प्र-सूत्यै । ततः । पावकाः । आशिष इत्या - शिषः । नः । जुषन्ताम् । इति । आह । अन्नम् । वै । पावकः । अन्नम् । एव । अवेति । रुन्धे । देवासुरा इति देव-असुराः । संयत्ता इति सं - यत्ताः । आसन्न । ते । देवाः । एतत् । अप्रतिरथमित्यप्रति - रथम् । अपश्यन् । तेन । वै । ते । अप्रति । 26

TS 5.4.6.4

असुरान् । अज्यन् । तत् । अप्रतिरथस्येत्यप्रति - रथस्य । अप्रतिरथत्वमित्यप्रतिरथ - त्वम्

। यत् । अप्रतिरथमित्यप्रति-रथम् । द्वितीयः । होता । अन्वाहेत्यनु - आह । अप्रति । एव । तेन । यजमानः । भ्रातृव्यान् । जयति । अथो इति । अनभिजितमित्यनभि - जितम् । एव । अभीति । जयति । दशर्चमिति दश - ऋचम् । भवति । दशाक्षरेति दश - अक्षरा । विराडिति वि - राट् । विराजेति वि - राजा । इमौ । लोकौ । विधृताविति वि - धृतौ । अनयोः । लोकोयोः । विधृत्या इति वि - धृत्यै । अथो इति । दशाक्षरेति दश - अक्षरा । विराडिति वि - राट् । अन्नम् । विराडिति वि - राट् । विराजीति वि - राजि । एव । अन्नाद्य इत्यन्न - अद्यै । प्रतीति । तिष्ठति । असत् । इव । वै । अन्तरिक्षम् । अन्तरिक्षम् । इव । आग्नीध्रमित्याग्नि - इध्रम् । आग्नीद्ध इत्याग्नि - इद्धे । 27

TS 5.4.6.5

अश्मानम् । नीति । दुधाति । सुत्वायेति सत् - त्वायै । द्वाभ्याम् । प्रतिष्ठित्या इति प्रति - स्थित्यै । विमान इति वि - मानः । एषः । दिवः । मद्ध्यै । आस्ते । इति । आह । वीति । एव । एतया । मिमीते । मद्ध्यै । दिवः । निर्हित इति नि - हितः । पृश्निः । अश्मा । इति । आह । अन्नम् । वै । पृश्नि । अन्नम् । एव । अवेति । रुन्धे । चतसृभिरिति चतसृ-भिः । एति । पुच्छात् । एति । चत्वारि । छन्दाशंसि । छन्दोभिरिति छन्दः - भिः । एव । इन्द्रम् । विश्वाः । अवीवृधन् । इति । आह । वृद्धिम् । एव । उपावर्तत इत्युप-आवर्तते । वाजानाम् । सत्पतिमिति सत् - पतिम् । पतिम् । 28

TS 5.4.6.6

इति । आह । अन्नम् । वै । वाजः । अन्नम् । एव । अवेति । रुन्धे । सुम्नहूरिति सुम्न - हूः । यज्ञः । देवान् । एति । च । वक्षत् । इति । आह । प्रजेति प्र - जा । वै । पशवः । सुम्नम् । प्रजामिति प्र - जाम् । एव । पशून् । आत्मन् । धत्ते । यक्षत् । अग्निः । देवः । देवान् । एति । च । वक्षत् । इति । आह । स्वगाकृत्या इति स्वगा - कृत्यै । वाजस्य । मा । प्रसवेनेति प्र - सवेन । उद्गाभेणेत्युत्-ग्राभेण । उदिति

। अ॒ग्र॒भी॒त् । इति॑ । आ॒ह॒ । अ॒सौ । वै । अ॒दित्यः॑ । उ॒घ्न॒तित्यु॑त् - यन् । उ॒द्ग॒भ॒ इत्यु॑त् - ग्रा॒भः । ए॒षः ( ) । नि॒म्रोच॑न्निति॑ नि - म्रोच॑न् । नि॒ग्रा॒भ॒ इति॑ नि - ग्रा॒भः । ब्रह्म॑णा । ए॒व । आ॒त्मान॑म् । उ॒द्गृह्णा॑तीत्यु॑त् - गृह्णा॑ति । ब्रह्म॑णा । भ्रातृ॑व्यम् । नीति॑ । गृह्णा॑ति ॥ 29

(प्रा॒णैः - पोषो॑ - प्र॒त्या - ग्री॑द्धे - पति॑ - मे॒ष - दश॑ च) (A6)

TS 5.4.7.1

प्राची॑म् । अ॒न्विति॑ । प्र॒दिश॑मिति॑ प्र॒दिश॑म् । प्रेति॑ । इ॒हि । वि॒द्वान् । इति॑ । आ॒ह॒ । दे॒वलोक॑मिति॑ दे॒व - लोक॑म् । ए॒व । ए॒तया॑ । उ॒पाव॑र्तत॒ इत्यु॑प - आ॒व॑र्तते । क्र॒म॑द्धम् । अ॒ग्निना॑ । नाक॑म् । इति॑ । आ॒ह॒ । इ॒मान् । ए॒व । ए॒तया॑ । लोक॑ान् । क्र॒म॑ते । पृ॒थि॒व्याः । अ॒हम् । उ॒दिति॑ । अ॒न्तरि॑क्षम् । एति॑ । अ॒रु॒हम् । इति॑ । आ॒ह॒ । इ॒मान् । ए॒व । ए॒तया॑ । लोक॑ान् । सु॒मारो॑हतीति॑ सं - आ॒रो॑हति । सु॒वः । यन्तः॑ । न । अ॒पेति॑ । ई॒क्षन्ते॑ । इति॑ । आ॒ह॒ । सु॒वर्ग॑मिति॑ सु॒वः - गम् । ए॒व । ए॒तया॑ । लोक॑म् । ए॒ति । अ॒ग्रे । प्रेति॑ । इ॒हि । 30

TS 5.4.7.2

प्र॒थ॒मः । दे॒व॒य॒तामि॑ति॑ दे॒व - य॒ताम् । इति॑ । आ॒ह॒ । उ॒भये॑षु । ए॒व । ए॒तया॑ । दे॒व॒म॒नु॒ष्ये॒ष्विति॑ दे॒व - म॒नु॒ष्ये॒षु । चक्षुः॑ । द॒धा॒ति । प॒ञ्चभि॑रिति॑ प॒ञ्च - भिः । अधी॑ति । क्र॒म॑ति । पा॒ङ्कः । य॒ज्ञः । या॒वान् । ए॒व । य॒ज्ञः । तेन॑ । स॒ह । सु॒वर्ग॑मिति॑ सु॒वः - गम् । लोक॑म् । ए॒ति । न॒क्तो॒षासा॑ । इति॑ । पु॒रो॒नु॒वा॒क्यामि॑ति॑ पु॒रः - अ॒नु॒वा॒क्याम् । अ॒न्विति॑ । आ॒ह॒ । प्र॒त्यै । अ॒ग्रे । स॒ह॒स्रा॒क्षेति॑ स॒हस्र॑ - अ॒क्ष् । इति॑ । आ॒ह॒ । स॒ह॒स्रः । प्र॒जाप॑तिरिति॑ प्र॒जा - प॒तिः । प्र॒जाप॑तेरिति॑ प्र॒जा - प॒तेः । आ॒स्यै । तस्मै॑ । ते । वि॒धेम॑ । वा॒जाय॑ । स्वाहा॑ । इति॑ । आ॒ह॒ । अ॒न्नम् । वै । वा॒जः । अ॒न्नम् । ए॒व । अ॒वेति॑ । 31

TS 5.4.7.3

रुन्धे । दुद्धः । पूर्णाम् । औदुबंरीम् । स्वयमातृणायामिति स्वयं - आतृणायाम् । जुहोति ।
 ऊर्क । वै । दधि । ऊर्क । उदुबंरः । असौ । स्वयमातृणेत्येति स्वयं - आतृणायाम् । अमुष्याम्
 । एव । ऊर्जम् । दुधाति । तस्मात् । अमुतः । अर्वाचीम् । ऊर्जम् । उपेति । जीवाम्
 । तिसृभिरिति तिसृ - भिः । सादयति । त्रिवृदिति त्रि - वृत् । वै । अग्निः । यावान् । एव
 । अग्निः । तम् । प्रतिष्ठामिति प्रति-स्थाम् । गमयति । प्रेद्ध इति प्र - इद्धः । अग्ने । दीदिहि
 । पुरः । नः । इति । औदुबंरीम् । एति । दुधाति । एषा । वै । सूर्मी । कर्णकावतीति
 कर्णक - वति । एतया । ह । स्म । 32

TS 5.4.7.4

वै । देवाः । असुराणाम् । शततरुहानिति शत-तरुहान् । तृहन्ति । यत् । एतया ।
 समिधमिति सं - इधम् । आदधातीत्यां - दधाति । वज्रम् । एव । एतत् । शतघ्नीमिति शत
 - घ्नीम् । यजमानः । भ्रातृव्याय । प्रेति । हरति । स्तृत्यै । अच्छंबंदारमित्यच्छंबन्-कारम्
 । विधेम । ते । परमे । जन्मन् । अग्ने । इति । वैकङ्कतीम् । एति । दुधाति । भाः ।
 एव । अवेति । रुन्धे । ताम् । सवितुः । वरेण्यस्य । चित्राम् । इति । शमीमयीमिति
 शमी - मयीम् । शान्त्यै । अग्निः । वा । ह । वै । अग्निचितमित्यग्नि - चितम् । दुहे ।
 अग्निचिदित्यग्नि - चित् । वा । अग्निम् । दुहे । ताम् । 33

TS 5.4.7.5

सवितुः । वरेण्यस्य । चित्राम् । इति । आह । एषः । वै । अग्नेः । दोहः । तम् । अस्य
 । कण्वः । एव । श्रायसः । अवेत् । तेन । ह । स्म । एनम् । सः । दुहे । यत् ।
 एतया । समिधमिति सं - इधम् । आदधातीत्यां - दधाति । अग्निचिदित्यग्नि - चित् । एव ।
 तत् । अग्निम् । दुहे । सप्त । ते । अग्ने । समिध इति सं - इधः । सप्त । जिह्वाः । इति
 । आह । सप्त । एव । अस्य । साप्तानि । प्रीणाति । पूर्णया । जुहोति । पूर्णः । इव ।
 हि । प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । प्रजापतेरिति प्रजा - पतेः । 34

TS 5.4.7.6

आस्यै । न्यूनयेति नि-ऊनया । जुहोति । न्यूनादिति नि - ऊनात् । हि । प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । प्रजा इति प्र - जाः । असृजत । प्रजानामिति प्र - जानाम् । सृष्ट्यै । अग्निः । देवेभ्यः । निलायत । सः । दिशः । अनु । प्रेति । अविशत् । जुह्वत् । मनसा । दिशः । ध्यायेत् । दिग्भ्य इति दिक् - भ्यः । एव । एनम् । अवेति । रुन्धे । दुद्धा । पुरस्तात् । जुहोति । आज्येन । उपरिष्ठात् । तेजः । च । एव । अस्मै । इन्द्रियम् । च । समीची इति । दुधाति । द्वादशकपाल इति द्वादश - कपालः । वैश्वानरः । भवति । द्वादश । मासाः । संवत्सर इति सं-वत्सरः । संवत्सर इति सं-वत्सरः । अग्निः । वैश्वानरः । साक्षादिति स - अक्षात् । 35

TS 5.4.7.7

एव । वैश्वानरम् । अवेति । रुन्धे । यत् । प्रयाजानूयाजानिति प्रयाज - अनूयाजान् । कुर्यात् । विकस्तिरिति वि - कस्तिः । सा । यस्स्य । दुर्विहोममिति दर्वि - होमम् । करोति । यस्स्य । प्रतिष्ठित्या इति प्रति - स्थित्यै । राष्ट्रम् । वै । वैश्वानरः । विट् । मरुतः । वैश्वानरम् । हुत्वा । मारुताम् । जुहोति । राष्ट्रे । एव । विशम् । अन्विति । बुद्धाति । उच्चैः । वैश्वानरस्य । एति । श्रावयति । उपाश्चित्युप - अश्नु । मारुतान् । जुहोति । तस्मात् । राष्ट्रम् । विशम् । अतीति । वदति । मारुताः । भवन्ति । मरुतः । वै । देवानाम् । विशः । देवविशेनेति देव - विशेन । एव । अस्मै । मनुष्यविशमिति मनुष्य - विशम् ( ) । अवेति । रुन्धे । सप्त । भवन्ति । सप्तगणा इति सप्त - गणाः । वै । मरुतः । गणश इति गण - शः । एव । विशम् । अवेति । रुन्धे । गणेन । गणम् । अनुद्रुत्येत्यनु - द्रुत्यं । जुहोति । विशम् । एव । अस्मै । अनुवर्तमानमित्यनु - वर्तमानम् । करोति ॥ 36

(अग्ने प्रेह्य - व - स्म - दुहे तां - प्रजापतेः - साक्षान् - मनुष्यविश - मेकविशतिश्च (A7))

TS 5.4.8.1

वसोः । धाराम् । जुहोति । वसोः । मे । धाराम् । असुत् । इति । वै । एषा । हूयते । घृतस्य । वै । एनम् । एषा । धाराम् । अमुष्मिन् । लोके । पिन्वमाना । उपेति । तिष्ठते । आज्येन । जुहोति । तेजः । वै । आज्यम् । तेजः । वसोः । धाराम् । तेजसा । एव । अस्मै । तेजः । अवेति । रुन्धे । अथो इति । कामाः । वै । वसोः । धाराम् । कामान् । एव । अवेति । रुन्धे । यम् । कामयेत । प्राणानिति प्र - अनान् । अस्य । अन्नाद्यमित्यन्न - अद्यम् । वीति । 37

TS 5.4.8.2

छिन्द्याम् । इति । विग्राहमिति वि - ग्राहम् । तस्य । जुहुयात् । प्राणानिति प्र - अनान् । एव । अस्य । अन्नाद्यमित्यन्न - अद्यम् । वीति । छिनत्ति । यम् । कामयेत । प्राणानिति प्र-अनान् । अस्य । अन्नाद्यमित्यन्न - अद्यम् । समिति । तनुयाम् । इति । संततामिति सं - तताम् । तस्य । जुहुयात् । प्राणानिति प्र - अनान् । एव । अस्य । अन्नाद्यमित्यन्न - अद्यम् । समिति । तनोति । द्वादश । द्वादशानि । जुहोति । द्वादश । मासाः । सँवत्सर इति सं-वत्सरः । सँवत्सरेणेति सं - वत्सरेण । एव । अस्मै । अन्नम् । अवेति । रुन्धे । अन्नम् । च । मे । अक्षुत् । च । मे । इति । आह । एतत् । वै । 38

TS 5.4.8.3

अन्नस्य । रूपम् । रूपेण । एव । अन्नम् । अवेति । रुन्धे । अग्निः । च । मे । आपः । च । मे । इति । आह । एषा । वै । अन्नस्य । योनिः । सयोनीति स - योनि । एव । अन्नम् । अवेति । रुन्धे । अर्द्धेन्द्राणीत्यर्द्ध - इन्द्राणि । जुहोति । देवताः । एव । अवेति । रुन्धे । यत् । सर्वेषाम् । अर्द्धम् । इन्द्रः । प्रतीति । तस्मात् । इन्द्रः । देवतानाम् । भूयिष्ठभाक्तम् इति भूयिष्ठभाक्-तम् । इन्द्रम् । उत्तरमित्युत् -तरम् । आह । इन्द्रियम् । एव । अस्मिन् । उपरिष्ठात् । दुधाति । यज्ञायुधानीति यज्ञ-आयुधानि । जुहोति । यज्ञः । 39

TS 5.4.8.4

वै । यज्ञायुधानीति यज्ञ-आयुधानि । यज्ञम् । एव । अवेति । रुन्धे । अथो इति । एतत् ।
 वै । यज्ञस्य । रूपम् । रूपेण । एव । यज्ञम् । अवेति । रुन्धे । अवभृथ इत्यव - भृथः
 । च । मे । स्वगाकार इति स्वगा - कारः । च । मे । इति । आह । स्वगाकृत्या इति
 स्वगा - कृत्यै । अग्निः । च । मे । घर्मः । च । मे । इति । आह । एतत् । वै ।
 ब्रह्मवर्चसस्येति ब्रह्म - वर्चसस्य । रूपम् । रूपेण । एव । ब्रह्मवर्चसमिति ब्रह्म - वर्चसम् ।
 अवेति । रुन्धे । ऋक् । च । मे । सामं । च । मे । इति । आह । 40

TS 5.4.8.5

एतत् । वै । छन्दसाम् । रूपम् । रूपेण । एव । छन्दांसि । अवेति । रुन्धे । गर्भाः
 । च । मे । वृथाः । च । मे । इति । आह । एतत् । वै । पशूनाम् । रूपम्
 । रूपेण । एव । पशून् । अवेति । रुन्धे । कल्पान् । जुहोति । अक्लृप्तस्य । कृत्यै
 । युग्मद्वयुजे इति युग्मत - अयुजे । जुहोति । मिथुनत्वायेति मिथुन - त्वायं । उत्तरावन्ती
 इत्युत्तरावन्ती । भवतः । अभिक्रान्त्या इत्यभि - क्रान्त्यै । एका । च । मे । तिस्रः । च
 । मे । इति । आह । देवछन्दसमिति देव - छन्दसम् । वै । एका । च । तिस्रः । च । 41

TS 5.4.8.6

मनुष्यछन्दसमिति मनुष्य - छन्दसम् । चतस्रः । च । अष्टौ । च । देवछन्दसमिति देव -
 छन्दसम् । च । एव । मनुष्यछन्दसमिति मनुष्य - छन्दसम् । च । अवेति । रुन्धे । एति
 । त्रयस्त्रिंशत् इति त्रयः - त्रिंशत् । जुहोति । त्रयस्त्रिंशदिति त्रयः - त्रिंशत् । वै ।
 देवताः । देवताः । एव । अवेति । रुन्धे । एति । अष्टाचत्वारिंशत् इत्यष्टा - चत्वारिंशत्
 । जुहोति । अष्टाचत्वारिंशदक्षरेत्यष्टाचत्वारिंशत्-अक्षरा । जगती । जागताः । पशवः ।
 जगत्या । एव । अस्मै । पशून् । अवेति । रुन्धे । वाजः । च । प्रसव इति प्र-सवः ।

च । इति । द्वादशम् । जुहोति । द्वादश । मासाः । संवत्सर इति सं - वत्सरः । संवत्सर
इति सं - वत्सरे । एव । प्रतीति । तिष्ठति ॥ 42

(वि - वै - यज्ञः-सामं च म् इत्याह - च तिस्र - श्वैकान्न पञ्चाशच्च) (A8)

TS 5.4.9.1

अग्निः । देवेभ्यः । अपेति । अक्रामत् । भागधेयमिति भागधेयम् । इच्छमानः । तम् ।
देवाः । अब्रुवन् । उपेति । नः । एति । वर्तस्व । हव्यम् । नः । वह । इति । सः ।
अब्रवीत् । वरम् । वृणै । मह्यम् । एव । वाजप्रसवीयमिति वाज - प्रसवीयम् । जुह्वन् । इति
। तस्मात् । अग्र्यै । वाजप्रसवीयमिति वाज - प्रसवीयम् । जुहोति । यत् । वाजप्रसवीयमिति
वाज - प्रसवीयम् । जुहोति । अग्निम् । एव । तत् । भागधेयेनेति भाग - धेयेन । समिति ।
अर्द्धयति । अथो इति । अभिषेक इत्यभि - सेकः । एव । अस्य । सः । चतुर्दशभिरिति
चतुर्दश - भिः । जुहोति । सप्त । ग्राम्याः । ओषधयः । सप्त । 43

TS 5.4.9.2

आरण्याः । उभयीषाम् । अवरुद्ध्या इत्यव - रुद्ध्यै । अन्नस्यान्नस्येत्यन्नस्य - अन्नस्य । जुहोति
। अन्नस्यान्नस्येत्यन्नस्य - अन्नस्य । अवरुद्ध्या इत्यव - रुद्ध्यै । औदुम्बरेण । सुवेण । जुहोति
। ऊर्क् । वै । उदुम्बरः । ऊर्क् । अन्नम् । ऊर्जा । एव । अस्मै । ऊर्जम् । अन्नम् ।
अवेति । रुन्धे । अग्निः । वै । देवानाम् । अभिषिक्त इत्यभि - सिक्तः । अग्निचिदित्यग्नि
- चित् । मनुष्याणाम् । तस्मात् । अग्निचिदित्यग्नि - चित् । वरूषति । न । धावेत् ।
अवरुद्धमित्यव - रुद्धम् । हि । अस्य । अन्नम् । अन्नम् । इव । खलु । वै । वरूषम् ।
यत् । धावेत् । अन्नाद्यादित्यन्न - अद्यात् । धावेत् । उपावर्तेतेत्यप-आवर्तेत । अन्नाद्यमित्यन्न
- अद्यम् । एव । अभीति । 44

TS 5.4.9.3

उपावर्तत इत्युप - आवर्तते । नक्तोषासां । इति । कृष्णायै । श्वेतवन्धसाया इति श्वेत - वन्धसायै । पयसा । जुहोति । अह्ना । एव । अस्मै । रात्रिम् । प्रेति । दापयति । रात्रिया । अहः । अहोरात्रे इत्यहः - रात्रे । एव । अस्मै । प्रते इति । कामम् । अन्नाद्यमित्यन्न - अद्यम् । दुहाते इति । राष्ट्रभृत इति राष्ट्र - भृतः । जुहोति । राष्ट्रम् । एव । अवेति । रुन्धे । षड्भिरिति षट् - भिः । जुहोति । षट् । वै । ऋतवः । ऋतुषु । एव । प्रतीति । तिष्ठति । भुवनस्य । पते । इति । रथमुख इति रथ - मुखे । पञ्च । आहुतीरित्या - हुतीः । जुहोति । वज्रः । वै । रथः । वज्रेण । एव । दिशः । 45

TS 5.4.9.4

अभीति । जयति । अग्निचितमित्यग्नि - चितम् । ह । वै । अमुष्मिन् । लोके । वातः । अभीति । पवते । वातनामानीति वात - नामानि । जुहोति । अभीति । एव । एनम् । अमुष्मिन् । लोके । वातः । पवते । त्रीणि । जुहोति । त्रयः । इमे । लोकाः । एभ्यः । एव । लोकेभ्यः । वातम् । अवेति । रुन्धे । समुद्रः । असि । नभस्वान् । इति । आह । एतत् । वै । वातस्य । रूपम् । रूपेण । एव । वातम् । अवेति । रुन्धे । अञ्जलिना । जुहोति । न । हि । एतेषाम् । अन्यथा ( ) । आहुतिरित्या - हुतिः । अवकल्पत इत्यव - कल्पते ॥ 46

(ओषधयः सप्ता - भि - दिशो - ऽन्यथा - द्वे च) (A9)

TS 5.4.10.1

सुवर्गायेति सुवः - गाय । वै । लोकाय । देवरथ इति देव - रथः । युज्यते । यत्राकृतायेति यत्र - आकृताय । मनुष्यरथ इति मनुष्य - रथः । एषः । खलु । वै । देवरथ इति देव - रथः । यत् । अग्निः । अग्निम् । युनज्मि । शवसा । घृतेन । इति । आह । युनक्ति । एव । एनम् । सः । एनम् । युक्तः । सुवर्गमिति सुवः-गम् । लोकम् । अभीति । वहति । यत् । सर्वाभिः

। पञ्चभिरिति पञ्च - भिः । युञ्ज्यात् । युक्तः । अस्य । अग्निः । प्रच्युत इति प्र - च्युतः । स्यात् । अप्रतिष्ठिता इत्यप्रति - स्थिताः । आहुतय इत्या - हुतयः । स्युः । अप्रतिष्ठिता इत्यप्रति - स्थिताः । स्तोमाः । अप्रतिष्ठितानीत्यप्रति - स्थितानि । उक्थानि । तिसृभिरिति तिसृ - भिः । प्रातस्सवन इति प्रातः - सवने । अभीति । मृशति । त्रिवृदिति त्रि - वृत् । 47

TS 5.4.10.2

वै । अग्निः । यावान् । एव । अग्निः । तम् । युनक्ति । यथा । अनसि । युक्ते । आधीयत् इत्या - धीयते । एवम् । एव । तत् । प्रतीति । आहुतय इत्या - हुतयः । तिष्ठन्ति । प्रतीति । स्तोमाः । प्रतीति । उक्थानि । यज्ञायज्ञियस्य । स्तोत्रे । द्वाभ्याम् । अभीति । मृशति । एतावान् । वै । यज्ञः । यावान् । अग्निष्टोम इत्यग्नि - स्तोमः । भूमा । तु । वै । अस्य । अतः । ऊर्ध्वः । क्रियते । यावान् । एव । यज्ञः । तम् । अन्ततः । अन्वारोहतीत्यनु - आरोहति । द्वाभ्याम् । प्रतिष्ठित्या इति प्रति - स्थित्यै । एकया । अप्रस्तुतमित्यप्र-स्तुतम् । भवति । अथ । 48

TS 5.4.10.3

अभीति । मृशति । उपेति । एनम् । उत्तर इत्युत् - तः । यज्ञः । नमति । अथो इति । संतत्या इति सं - तत्यै । प्रेति । वै । एषः । अस्मात् । लोकात् । च्यवते । यः । अग्निम् । चिनुते । न । वै । एतस्य । अनिष्टके । आहुतिरित्या - हुतिः । अवेति । कल्पते । याम् । वै । एषः । अनिष्टके । आहुतिमित्या - हुतिम् । जुहोति । स्रवति । वै । सा । ताम् । स्रवन्तीम् । यज्ञः । अनु । परेति । भवति । यज्ञम् । यजमानः । यत् । पुनश्चितिमिति पुनः - चितिम् । चिनुते । आहुतीनामित्या-हुतीनाम् । प्रतिष्ठित्या इति प्रति-स्थित्यै । प्रतीति । आहुतय इत्या - हुतयः । तिष्ठन्ति । 49

TS 5.4.10.4

न । य॒ज्ञः । प॒रा॒भ॒व॒तीति॑ परा - भ॒व॒ति । न । य॒ज॒मानः । अ॒ष्टौ । उ॒पेति॑ । द॒धा॒ति ।
 अ॒ष्टाक्ष॑रेत्य॒ष्टा - अ॒क्ष॒रा । गाय॑त्री । गाय॑त्रेण । ए॒व । ए॒न॒म् । छ॒न्द॑सा । चि॒नु॒ते । यत् ।
 एका॑दश । त्रै॒ष्टु॒भेन । यत् । द्वा॑द॒श । जा॒ग॒तेन । छ॒न्दो॑भि॒रिति॑ छ॒न्दः - भिः । ए॒व । ए॒न॒म्
 । चि॒नु॒ते । न॒पा॒त्कः । वै । ना॒म । ए॒षः । अ॒ग्निः । यत् । पु॒न॒श्चि॒ति॒रिति॑ पु॒नः - चि॒तिः ।
 यः । ए॒व॒म् । वि॒द्वान् । पु॒न॒श्चि॒ति॒मिति॑ पु॒नः - चि॒ति॒म् । चि॒नु॒ते । ए॒ति । तृ॒तीया॑त् । पु॒रु॑षात्
 । अ॒न्न॒म् । अ॒त्ति । यथा॑ । वै । पु॒न॒रा॒धेय॑ इति॑ पु॒नः - आ॒धेयः॑ । ए॒व॒म् । पु॒न॒श्चि॒ति॒रिति॑ पु॒नः
 - चि॒तिः । यः । अ॒ग्न्या॒धेये॑नेत्य॒ग्नि-आ॒धेये॑न । न । 50

TS 5.4.10.5

ऋ॒धोति॑ । सः । पु॒न॒रा॒धेय॑मिति॑ पु॒नः-आ॒धेय॑म् । ए॒ति । ध॒त्ते । यः । अ॒ग्नि॒म् । चि॒त्वा । न
 । ऋ॒द्धोति॑ । सः । पु॒न॒श्चि॒ति॒मिति॑ पु॒नः - चि॒ति॒म् । चि॒नु॒ते । यत् । पु॒न॒श्चि॒ति॒मिति॑ पु॒नः -
 चि॒ति॒म् । चि॒नु॒ते । ऋ॒द्ध्यै । अथो॑ इति॑ । ख॒लु । आ॒हुः । न । चे॒त॒व्या । इति॑ । रु॒द्रः ।
 वै । ए॒षः । यत् । अ॒ग्निः । यथा॑ । व्या॒घ्र॒म् । सु॒प्त॒म् । बो॒धय॑ति । ता॒दृक् । ए॒व । तत् ।
 अथो॑ इति॑ । ख॒लु । आ॒हुः । चे॒त॒व्या । इति॑ । यथा॑ । व॒सी॒या॒श्च॒सम् । भा॒ग॒धेये॑नेति॑ भा॒ग -
 धेये॑न । बो॒धय॑ति । ता॒दृक् । ए॒व । तत् । म॒नुः । अ॒ग्नि॒म् । अ॒चि॒नु॒त् ( ) । तेन॑ । न ।
 आ॒दर्घो॑त् । सः । ए॒ता॒म् । पु॒न॒श्चि॒ति॒मिति॑ पु॒नः - चि॒ति॒म् । अ॒प॒श्य॒त् । ता॒म् । अ॒चि॒नु॒त् ।
 तया॑ । वै । सः । आ॒दर्घो॑त् । यत् । पु॒न॒श्चि॒ति॒मिति॑ पु॒नः - चि॒ति॒म् । चि॒नु॒ते । ऋ॒द्ध्यै ॥ 51

(त्रि॒वृ-द॒ध-ति॒ष्ठ-न्त्य॒ग्न्या॒धेये॑न॒ ना-चि॑नु॒त्-स॒प्त॒द॒श- च) (A10)

TS 5.4.11.1

छ॒न्द॒श्चि॒त॒मिति॑ छ॒न्दः - चि॒त॒म् । चि॒न्वी॒त् । प॒शु॒का॒म् इति॑ प॒शु - का॒म् । प॒श॒वः । वै ।
 छ॒न्दा॑श्चि॒ । प॒शु॒मा॒निति॑ प॒शु-मा॒न् । ए॒व । भ॒व॒ति । श्ये॒न॒चि॒त॒मिति॑ श्ये॒न - चि॒त॒म् । चि॒न्वी॒त्
 । सु॒व॒र्ग॒का॒म् इति॑ सु॒व॒र्ग - का॒म् । श्ये॒नः । वै । व॒य॒साम् । प॒ति॒ष्ठः । श्ये॒नः । ए॒व ।

भूत्वा । सुवर्गमिति सुवः - गम् । लोकम् । पतति । कङ्कचितमिति कङ्क - चितम् । चिन्वीत् । यः । कामयेत । शीरूषण्वानिति शीरूषण् - वान् । अमुष्मिन् । लोके । स्याम् । इति । शीरूषण्वानिति शीरूषण् - वान् । एव । अमुष्मिन् । लोके । भवति । अलजचितमित्यलज - चितम् । चिन्वीत् । चतुस्सीतमिति चतुः - सीतम् । प्रतिष्ठाकाम इति प्रतिष्ठा-कामः । चतस्रः । दिशः । दिक्षु । एव । प्रतीति । तिष्ठति । प्रउगचितमिति प्रउग - चितम् । चिन्वीत् । भ्रातृव्यवानिति भ्रातृव्य - वान् । प्रेति । 52

TS 5.4.11.2

एव । भ्रातृव्यान् । नुदते । उभयतः प्रउगमित्युभयतः - प्रउगम् । चिन्वीत् । यः । कामयेत । प्रेति । जातान् । भ्रातृव्यान् । नुदेय । प्रतीति । जनिष्यमाणान् । इति । प्रेति । एव । जातान् । भ्रातृव्यान् । नुदते । प्रतीति । जनिष्यमाणान् । रथचक्रचितमिति रथचक्र - चितम् । चिन्वीत् । भ्रातृव्यवानिति भ्रातृव्य - वान् । वज्रः । वै । रथः । वज्रम् । एव । भ्रातृव्येभ्यः । प्रेति । हरति । द्रोणचितमिति द्रोण - चितम् । चिन्वीत् । अन्नकाम इत्यन्न-कामः । द्रोणे । वै । अन्नम् । भ्रियते । सयोनीति स-योनि । एव । अन्नम् । अवेति । रुन्धे । समूह्यमिति सं - ऊह्यम् । चिन्वीत् । पशुकाम इति पशु - कामः । पशुमानिति पशु - मान् । एव । भवति । 53

TS 5.4.11.3

परिचाय्यमिति परि - चाय्यम् । चिन्वीत् । ग्रामकाम इति ग्राम - कामः । ग्रामी । एव । भवति । श्मशानचितमिति श्मशान - चितम् । चिन्वीत् । यः । कामयेत । पितृलोक इति पितृ - लोके । ऋद्ध्याम् । इति । पितृलोक इति पितृ - लोके । एव । ऋद्धोति । विश्वामित्रजमदुग्री इति विश्वामित्र - जमदुग्री । वसिष्ठेन । अस्पदर्धेताम् । सः । एताः । जमदग्निः । विहव्या इति वि - हव्याः । अपश्यत् । ताः । उपेति । अधत्त । ताभिः । वै । सः । वसिष्ठस्य । इन्द्रियम् । वीर्यम् । अवृङ्क्त । यत् । विहव्या इति वि - हव्याः । उपदधातीत्युप - दधाति । इन्द्रियम् । एव । ताभिः । वीर्यम् । यजमानः । भ्रातृव्यस्य । वृ-

ङ्के । होतुः । धिष्णि॑ये । उपेति॑ । द॒धाति॑ । य॒ज॒मा॒ना॒य॒त॒नमि॑ति यजमान - आ॒य॒त॒नम् । वै । 54

TS 5.4.11.4

होता॑ । स्वे । ए॒व । अ॒स्मै । आ॒य॒त॒न॒ इत्या॑ - यत॑ने । इन्द्रि॑यम् । वी॒र्य॑म् । अवेति॑ । रु॒न्धे । द्वा॒द॒श । उपेति॑ । द॒धाति॑ । द्वा॒द॒शाक्ष॑रेति द्वा॒द॒श - अ॒क्षरा॑ । जग॑ती । जाग॑ताः । प॒शवः॑ । जग॑त्या । ए॒व । अ॒स्मै । प॒शून् । अवेति॑ । रु॒न्धे । अ॒ष्टाव॑ष्टावित्यष्टौ-अ॒ष्टौ । अ॒न्येषु॑ । धिष्णि॑येषु । उपेति॑ । द॒धाति॑ । अ॒ष्टाश॑फा इत्य॒ष्टा - श॒फाः । प॒शवः॑ । प॒शून् । ए॒व । अवेति॑ । रु॒न्धे । षट् । मा॒र्जा॒लीयै॑ । षट् । वै । ऋ॒तवः॑ । ऋ॒तवः॑ । खलु॑ । वै । दे॒वाः । पि॒तरः॑ । ऋ॒तून् । ए॒व । दे॒वान् । पि॒तॄन् । प्री॒णाति॑ ॥ 55

(प्र - भवति - यजमानायतनं वा - अष्टाचत्वारिंशच्च) (A11)

TS 5.4.12.1

पव॑स्व । वाज॑सातय इति वाज॑ - सा॒त॒ये । इति॑ । अ॒नुष्टु॑गित्यनु - स्तुक् । प्र॒ति॒प॒दि॒ति॑ प्रति - पत् । भ॒वति॑ । ति॒स्रः । अ॒नुष्टु॑भ इत्यनु - स्तुभः । च॒त॒स्रः । गा॒य॒त्रि॒यः । यत् । ति॒स्रः । अ॒नुष्टु॑भ इत्यनु - स्तुभः । तस्मा॑त् । अश्वः । त्रि॒भि॒रिति॑ त्रि॒भिः । तिष्ठ॑न् । तिष्ठ॑ति । यत् । च॒त॒स्रः । गा॒य॒त्रि॒यः । तस्मा॑त् । सर्वा॑न् । च॒तु॒रः । प॒दः । प्र॒ति॒द॒ध॒दि॒ति॑ प्रति - दध॑त् । पला॑यते । प॒र॒मा । वै । ए॒षा । छ॒न्द॑साम् । यत् । अ॒नुष्टु॑गित्यनु - स्तुक् । प॒र॒मः । च॒तु॒ष्टो॒म इति॑ चतुः - स्तो॒मः । स्तो॒मा॒नाम् । प॒र॒मः । त्रि॒रा॒त्र इति॑ त्रि॒रा॒त्रः । य॒ज्ञा॒ना॒म् । प॒र॒मः । अश्वः । प॒शूना॑म् । प॒र॒मे॒ण॑ । ए॒व । ए॒न॒म् । प॒र॒म॒ता॒म् । ग॒म॒य॒ति॑ । ए॒क॒वि॒ंश॒मित्ये॒क - वि॒ंश॒म् । अ॒हः । भ॒वति॑ । 56

TS 5.4.12.2

यस्मि॑न् । अश्वः । आ॒ल॒भ्य॒त॒ इत्या॑ - ल॒भ्य॒तै॑ । द्वा॒द॒श । मा॒साः॑ । प॒ञ्च । ऋ॒तवः॑ । त्रयः॑

। इमे । लो॒काः । अ॒सौ । आ॒दित्यः । ए॒कवि॒ंश इत्ये॑क - वि॒ंशः । ए॒षः । प्र॒जाप॑तिरिति
 प्र॒जा-प॑तिः । प्रा॒जाप॑त्य इति प्राजा - प॒त्यः । अ॒श्वः । तम् । ए॒व । सा॒क्षादि॑ति स - अ॒क्षात् ।
 ऋ॒द्धोति॑ । श॒क्र॑रयः । पृ॒ष्ठम् । भ॒वन्ति॑ । अ॒न्यद॑न्यदित्यन्यत् - अ॒न्यत् । छ॒न्दः । अ॒न्येऽन्य॑
 इत्य॒न्ये - अ॒न्ये । वै । ए॒ते । प॒शवः॑ । ए॒ति । ल॒भ्यन्ते॑ । उ॒त । इ॒व । ग्रा॒म्याः । उ॒त । इ॒व
 । आ॒र॒ण्याः । यत् । श॒क्र॑रयः । पृ॒ष्ठम् । भ॒वन्ति॑ । अ॒श्वस्य॑ । स॒र्वत्वा॑येति सर्व - त्वाय॑ । पा॒र्थु-
 र॒श्ममि॑ति पार्थु - र॒श्मम् । ब्र॒ह्मसा॑ममिति ब्रह्म - सा॒मम् । भ॒वति॑ । र॒श्मिना॑ । वै । अ॒श्वः । 57

TS 5.4.12.3

य॒तः । ई॒श्वरः॑ । वै । अ॒श्वः । अ॒यतः॑ । अ॒प्रति॑ष्ठित इत्यप्रति-स्थि॒तः । प॒रा॑म् । प॒राव॑तमिति
 प॒रा - व॑तम् । ग॒न्तोः॑ । यत् । पा॒र्थुरु॒श्ममि॑ति पार्थु - र॒श्मम् । ब्र॒ह्मसा॑ममिति ब्रह्म - सा॒मम् ।
 भ॒वन्ति॑ । अ॒श्वस्य॑ । य॒त्यै । धृ॒त्यै । सं॒कृती॑ति सं - कृ॒ति । अ॒च्छा॒वाक॑सा॒ममित्य॑च्छावाक -
 सा॒मम् । भ॒वति॑ । उ॒त्स॒न्नय॑ज्ञ इत्यु॒त्सन्न॑ - य॒ज्ञः । वै । ए॒षः । यत् । अ॒श्वमे॑ध इत्य॒श्व - मे॑धः ।
 कः । तत् । वे॒दु । इति॑ । आ॒हुः । य॒दि । स॒र्वः । वा । क्रि॒यते॑ । न । वा । स॒र्वः । इति॑ ।
 यत् । सं॒कृती॑ति सं - कृ॒ति । अ॒च्छा॒वाक॑सा॒ममित्य॑च्छावाक - सा॒मम् । भ॒वन्ति॑ । अ॒श्वस्य॑ । स॒र्व-
 त्वा॑येति सर्व - त्वाय॑ । प॒र्या॒स्या इति॑ परि॑ - आ॒स्यै । अ॒नन्तरा॑यायेत्यनन्तः - आ॒याय॑ । स॒र्वस्तो॑म
 इति॑ स॒र्व - स्तो॑मः । अ॒तिरा॒त्र इत्य॑ति - रा॒त्रः । उ॒त्तम॑मित्यु॒त् - त॒मम् । अ॒हः । भ॒वति॑ ( ) ।
 स॒र्वस्य॑ । आ॒स्यै । स॒र्वस्य॑ । जि॒त्यै । स॒र्वम् । ए॒व । तेन॑ । आ॒प्नो॑ति । स॒र्वम् । ज॒यति॑ ॥ 58

(अहर्भवति - वा अश्वो - ऽहर्भवति - दशं च) (A12)

praSna korvai with starting padams of 1 to 12 anuvAkams :-

(दे॒वा॒सुरा॑स्तेन - त॒र्व्या - रु॒द्रो - ऽश्म॑ - नृ॒षदे॑ व - दु॒देन॑ - प्रा॒चीमि॑ति - वसो॒र्धारा॑ - म॒ग्निर्दे॒वेभ्यः॑
 - सु॒वर्गा॑य॒ यत्रा॑कृ॒ताय॑ - छ॒न्दश्चि॑तं - प॒वस्व॑ - द्वा॒दश॑)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 series of pa jCAtis :-

(दे॒वा॒सु॒रा - अ॒जा॒यां - वै॒ शु॒मु॒ष्टिः - प्र॒थ॒मो दे॒व॒य॒ता॒मे - त॒द्वै छ॒न्द॒सा - मृ॒ध्नो - त॒य॒ष्टौ प॑ञ्चा॒शत्)

first and last padam of fourth praSnam of 5th kANDam

(दे॒वा॒सु॒राः - स॒र्वं ज॑यति)

॥ हरिः ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पञ्चमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः समाप्तः ॥
